

Złoty wiek kultury polskiej.

Złoty wiek kultury polskiej.

Tytuł:

A niechaj narodowie wżdy postronni znają, iż Polacy nie gęsi, iż swój język mają", czyli o pięknie mowy polskiej.

Cele:

poznamy twórczość wybitnych twórców Złotego Wieku;

dowiemy się, jak wyglądała edukacja młodzieży w XVI wieku;

zapamiętamy, że rozkwit polszczyzny nastąpił w Odrodzeniu.

Hasła treści: Mikołaj Rej, Jan Kochanowski, Czarnolas, Andrzej Frycz Modrzewski

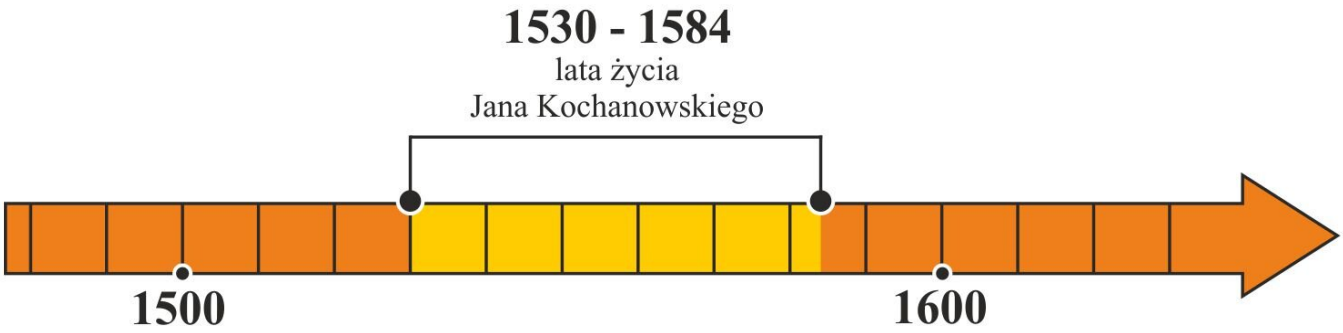
Uwagi metodyczne: Warto zainicjować z uczniami zabawę językową. Można prześledzić ewolucję języka polskiego podając przykłady literackie omawiane na lekcji. Uczniowie wskazują słowa, które wyszły z użycia i odgadują ich znaczenie. Warto podkreślić znaczenie dzieł renesansowych twórców dla rozwoju pięknej polszczyzny, oraz uwrażliwić uczniów na poprawność językową

Złoty wiek kultury polskiej.

„A niechaj narodowie wżdy postronni znają, iż Polacy nie gęsi, iż swój język mają", czyli o pięknie mowy polskiej.

	Linia chronologiczna

Zapoznaj się z poniższymi źródłami historycznymi dotyczącymi kultury polskiej w XVI wieku.

	Źródło 1. Mapa

Źródło 2. Mikołaj Rej. Portret ze *Źwierciadła*, 1568 r.

[źródło: http://pl.wikipedia.org/w/index.php?title=Plik:Miko%C5%82aj_Rej.png]

	Źródło 3. Mikołaj Rej. *Figliki*

Co niedźwiedzią skórę szacowali

Dwa obeszli niedźwiedzia, więc sobie szeptali,
Szacując, zacz by onę [za tę] skórę w mieście dali.
Puści się niedźwiedź do nich. Jednego połapił [złapał],
A drugi się na drzewo ochotnie pokwapił.
A ten duszę zataił, niedźwiedź stojąc słucha.
Skoczył precz, a ten pyta: „- Coś szeptał u ucha?"
„- Mówił, bym ci nie wierzył, a to pilnie chował,
Póki nie mam, bym cudzej skóry nie szacował."

[źródło: https://pl.wikisource.org/wiki/Co_nied%C5%BAwiedzi%C4%85_sk%C3%B3r%C4%99_szacowali_(Rej,_1910)]

	Źródło 4. Jan Kochanowski. Fragment witraża z Collegium Novum Uniwersytetu Jagiellońskiego

[źródło: http://pl.wikipedia.org/w/index.php?title=Plik:Kochanowski_witraz.jpg]

Źródło 5.Rycina z XIX wieku. Jan Kochanowski pod ulubioną lipą

[źródło: http://pl.wikipedia.org/w/index.php?title=Plik:POL_Jan_Kochanowski.jpg]

Źródło 6. Fotografia. Pomnik Jana Kochanowskiego dłuta Mieczysława Weltera przed muzeum poety w Czarnolesie.

[źródło: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Poland_Czarnolas_-_Kochanowski%27s_Museum.jpg]

Źródło 7. Jan Kochanowski. *Fraszki*

***Na lipę**

Gościu, siądź pod mym liściem, a odpocznij sobie!
Nie dojdzie cię tu słońce, przyrzekam ja tobie,
Choć się nawysszej [najwyżej] wzbije, a proste promienie
Ściągną pod swoje drzewa rozstrzelane cienie.
Tu zawżdy chłodne wiatry z pola zawiewają,
Tu słowicy [słowiki], tu szpacy [szpaki] wdzięcznie narzekają.
Z mego wonnego kwiatu pracowite pszczoły
Biorą miód, który po tym szlachci pańskie stoły.
A ja swym cichym szeptem sprawić umiem snadnie[dobrze],
Że człowiekowi łacno łatwo] słodki sen przypadnie.
Jabłek wprawdzie nie rodzę, lecz mię pan tak kładzie [uważa]
Jako szczep napłodniejszy w hesperyskim sadzie*

w hesperyskim sadzie — w ogrdzie Hesperyd rosły, według podań greckich, drzewa o złotych owocach

https://wolnelektury.pl/media/book/pdf/fraszki-ksiegi-wtore-na-lipe-gosciu-siadz-pod-mym-lisciem-a-.pdf

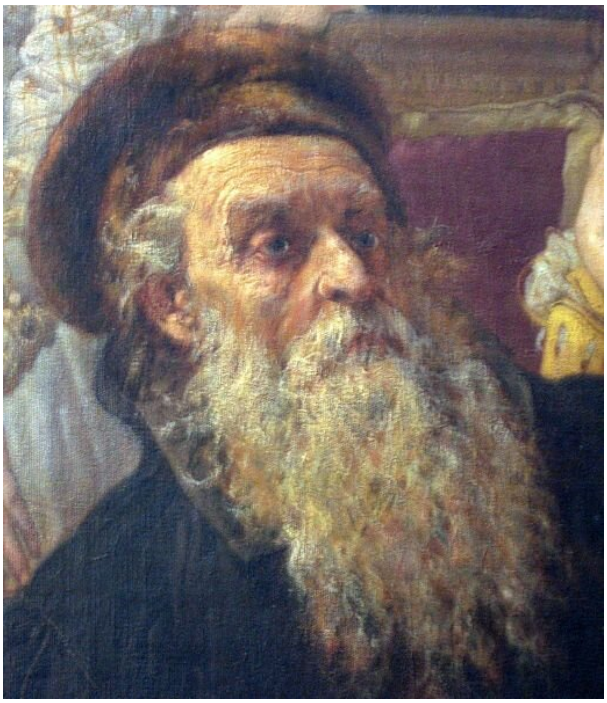
Na dom w Czarnolesie

Panie, to moja praca, a zdarzenie Twoje;
Raczyż błogosławieństwo dać do końca swoje!
Inszy niechaj pałace marmurowe mają
I szczerym złotogłowem ściany obijają,
Ja, Panie, niechaj mieszkam w tym gnieździe ojczystym,
A Ty mię zdrowiem opatrz i sumnieniem czystym,
Pożywieniem uczciwym, ludzką życzliwością,
Obyczajmi znośnymi, nieprzykrą starością

złotogłów – rodzaj bogatej tkaniny, wyszywanej złotą nicią

[źródło: *https://wolnelektury.pl/katalog/lektura/fraszki-ksiegi-trzecie-na-dom-w-czarnolesie.html]*

Źródło 8. Jan Matejko. Portret Jana Frycza Modrzewskiego, fragment obrazu *Unia Lubelska* z 1869 r.

[źródło: http://pl.wikipedia.org/w/index.php?title=Plik:Andrzej_Frycz_Modrzewski.jpg]

Źródło 9. Andrzej Frycz Modrzewski. *O naprawie Rzeczypospolitej* [fragment]

[...] Swarom, waśniom i nienawiściom [...] nie trzeba przywykać [nie prowadzić], lecz cichości, pokoju i zgody pilnować.

Ćwiczenia

Ćwiczenie 1

Do XVI wieku polscy poeci tworzyli głównie w języku łacińskim. Jednym z pierwszych autorów piszących w języku polskim był Mikołaj Rej. Jak rozumiesz słynne zdanie poety „*A niechaj narodowie wżdy postronni znają, iż Polacy nie gęsi, iż swój język mają*".

Uzupełnij

Na podstawie źródła 1.

Ćwiczenie 2

Wskaż na mapie miasta, w których młodzież szlachecka mogła zdobyć wykształcenie.

Uzupełnij

Ćwiczenie 3

Wyjaśnij, dlaczego sieć szkół średnich i akademii w XVI-wiecznej Polsce była nierównomierna.

Uzupełnij

Na podstawie źródła 3.

Ćwiczenie 4

Fraszkę Mikołaja Reja można zobrazować powiedzeniem „*Nie dziel skóry na niedźwiedziu*". Wskaż sytuacje, do których odnosi się to przysłowie.

Uzupełnij

Na podstawie źródeł 5-7.

Ćwiczenie 5

Jak sądzisz, dlaczego Jan Kochanowski tak chętnie siadywał pod rozłożystymi konarami lipy?

W jaki sposób lipa czarnoleska zachęca wędrowca do odpoczynku. O co poeta prosi Boga? Czym, według Ciebie, mogą być te słowa?

Uzupełnij

Na podstawie źródła 9.

Ćwiczenie 6

Jakich wskazówek udziela Polakom Andrzej Frycz Modrzewski?

Czy słowa pisarza są nadal aktualne?

Uzupełnij

	Praca domowa

Ćwiczenie 7

W jaki sposób, jako uczeń, dbasz o piękno języka polskiego?

Przygotuj wypowiedź, którą przedstawisz na następnej lekcji.

Uzupełnij

Warto zapoznać się:

Złoty wiek.

Renesansowa Rzeczpospolita.